

- 4.Бабаев В.Н., Семенов В.Т., Торкатюк В.И., Пан Н.П., Бутник С.В. Разработка и реализация стратегического плана устойчивого развития города на основе сбалансированной системы показателей // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.57. – К.: Техніка, 2004. – С.35-52.
- 5.Бабаев В.М., Практика муніципального управління. – Харків: ХДАМГ, 2002. – 311 с.
- 6.Богатов О.И., Скобелев В.Г., Стасюк В.П. Основы рейтингового управления экономическими системами // Модели управления производственными и инновационными проектами: новое в экономической кибернетики: Сб. науч. статей ДонТУ. – Донецк, 1999. – С.35-48.
- 7.Бондаренко Л.М., Внукова Н.М., Лимонова Л.О. та ін. Концептуальні засади стратегії розвитку Харківського регіону. – Харків: Модель Всесвіту, 2001. – 52 с.
- 8.Гаврилюк Ю.М., Мусієнко П.В. Актуальні аспекти муніципального менеджменту // Регіональні перспективи. – 2003. – № 2-3. – С. 9-10.
- 9.Голубков Е.П. Использование системного анализа в принятии плановых решений. – М.: Экономика, 1982. – 160 с.
- 10.Економіка міського господарства / За ред. Т.П.Юр'євої. – Харків: ХДАМГ, 2002. – 672 с.
- 11.Економіка Харківської області: секторний аналіз економіки Харківської області та його висновки. – Харків: Регіональний центр сприяння бізнесу, 2001. – 454 с.
- 12.Європейська Хартія Місцевого Самоврядування. Рада Європи: Пер. з англ. – К.: Мін-во закордонних справ України, 1999. – 10 с.
- 13.Grand Lyon. Budget 1997. – Lyon: CUL, 1997. – 12 pp.
- 14.Grand Lyon. Les gestiins externes. – Lyon: CUL, 1996. – 22 pp.
- 15.Ковалевський Г. В., Казак Т. В. Нова концепція і програма сталого системного розвитку міста (на прикладі м.Харкова) // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.37. – К.: Техніка, 2002. – С. 6-9.
- 16.Ковалевський Г. В., Казак Т. В. Нова концепція, модель і програма системного розвитку регіону (на прикладі Харківської області) // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 34. – К.: Техніка, 2001. – С. 3-8.

*Получено 08.08.2006*

УДК 338.46 (477)

**М.С.ПРОХОРОВА**

*Харківська національна академія міського господарства*

## **МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ МІСТОМ**

Місто розглядається як складна система, що самоорганізується. Проведено зіставлення класичної теорії менеджменту з практикою управління містом, що виявляє особливості, які необхідно враховувати, маючи справу з управлінням розвитком. Визначено основні пріоритети в управлінні містом.

Проблеми управління соціально-економічним розвитком міст, особливо в швидко змінних умовах економічних реформ України, постійно ускладнюються. Разом з тим вступ суспільства до ринкових відносин відбувається без ясного обґрунтування мети, послідовності, використання можливостей саморозвитку міст як територіальних ланок для поліпшення якості життя населення [1, 2]. Сучасне укра-

їнське місто є одним з прикладів складної системи, що самоорганізується. Розвиток міста – це абсолютно конкретна реальність, виражена в різних формах, у тому числі в конкретних управлінських рішеннях. При цьому наукові і навіть філософські проблеми пізнання систем, що самоорганізуються, перетворюються на практичні проблеми менеджменту організації управлінських дій, і викладені науковцями, серед яких В.В.Кравченко, М.В.Пітник, В.І.Ресин, Б.С.Дарховський, Ю.С.Попков [3, 4]. Парадокс полягає в тому, що ці чисто практичні проблеми розвитку міста майже нерозв'язні без розуміння закономірностей поведінки систем, що самоорганізуються, тоді як вивчення закономірностей буде неефективним без урахування конкретних проблем конкретної системи. Таке конструктивне зіставлення проблем з різних сфер можливо здійснити, розглядаючи проблеми управління розвитком міст в Україні.

Раніше, в умовах економіки мобілізаційного типу, за наявності діючої вертикалі державної влади, що доходить до кожної людини, таких проблем не виникало. Міста, як і будь-які інші поселення, народжувалися, існували і розвивалися за відповідними рішеннями держави. Більше того, міста, особливо малі, розглядалися як соціальний цех підприємства, яке вирішувало певну державну задачу. Відповідно, і місто вирішувало свою частину цієї задачі. Створення нового міста було пов'язано із створенням нових підприємств, необхідних для вирішення нових державних задач. Розвиток міста також визначався перспективою розвитку підприємств. За цих умов мало враховувалися внутрішні потреби і тенденції в розвитку міста як соціального організму. Як наслідок, мало використовувався власний потенціал розвитку міста. Проте діюча тоді система була логічна, оскільки практично всі матеріальні і організаційні ресурси були зосереджені у держави. Держава не тільки обирала шлях розвитку міста, але й повністю забезпечувало рух цим шляхом. Цю схему управління розвитком міста можна умовно назвати тоталітарно-державною [5]. Сьогодні ситуація істотно змінилася. Конституція і законодавство про місцеве самоврядування відділили муніципальну (місцеву) владу від держави, створивши окрему систему місцевого самоврядування. Ще раніше відбулася інша революційна зміна, зафіксована в найфундаментальніших законодавчих актах, насамперед в Конституції, – це відділення підприємств від держави, виконане через приватизацію, акціонування і інші механізми [1-3].

Нині на території будь-якого міста маємо трьох головних учасників соціально-економічних процесів: місцеве співтовариство, підприємства і держава. Кожний з цих учасників має свої права, свої інтереси

і свої ресурси. Держава сьогодні володіє лише частиною ресурсів. Більше того, право ухвалення рішення з конкретних питань, пов'язаних з реалізацією певних проектів, які визначають розвиток, належить зовсім не державі, а безпосередньо підприємству або місцевій владі. Причому їх компетенція і права охороняються законом і гарантуються державою. Таким чином, держава не може виконувати функцію управління розвитком міста. Модель, що діяла в тоталітарній схемі, сьогодні не діє. Законодавством визначено що за перспективний соціально-економічний розвиток муніципальної освіти відповідає місцева влада (міська адміністрація), а за розвиток області відповідає держава в особі органів влади цієї області. Це означає, що відсутній суб'єкт, який ухвалює конкретні рішення по управлінню розвитком. При цьому законом і сьогоднішньою практикою зовсім не вирішено питання про ресурси, які розосереджені серед всіх учасників процесу [2].

Якщо розглянути ситуацію у сфері управління розвитком міста з позицій теорії систем, що самоорганізуються, то можна виділити наступні найважливіші моменти:

- розвиток відбувається в складній і самоорганізованій системі, володіючи внутрішньо властивою здібністю і прагненням до динаміки;
- всередині системи і зовні неї є потреба управляти процесом розвитку;
- всередині системи і зовні неї відсутній суб'єкт, який би володів ресурсами, достатніми для монопольного управління розвитком системи.

Просте зіставлення цих моментів з класичною теорією управління дозволяє виявити основні особливості, які необхідно враховувати, маючи справу з управлінням розвитком [4, 5]. Класична теорія управління позитивна для ситуації, в якій чітко виділені основні учасники процесу (об'єкт управління і суб'єкт управління) і основні елементи, складові процесу управління (управляюча дія, зворотний зв'язок, контур управління). Спроба використовувати класичну теорію для організації управління розвитком міста сьогодні натрапляє на ряд проблем. Перша – проблема співвідношення «об'єкт-суб'єкт» при самоврядуванні в системі, що самоорганізовується. У термінах теорії управління ми маємо ситуацію, коли об'єкт управління одночасно є суб'єктом управління. Друга – проблема дефіциту управляючих ресурсів. Для того, щоб отримати результат від управляючої дії, потрібні певні ресурси (матеріальні, фінансові, інформаційні, організаційні). Очевидно, що сьогодні кожний з можливих суб'єктів управління розвитком міста не має ресурсів, достатніх для сильної дії, монопольно визначаючого перспек-

ктиву розвитку. Третя – проблема порогу прогнозу, пов'язана з активністю системи, що самоорганізовується. Результатом її є непередбачуваність (або характер вірогідності прогнозу) поведінки системи при діях на неї. Справа тут не стільки в складності системи, хоча і це, безумовно, має місце, скільки саме в її активності.

Підсумовуючи дослідження, слід зазначити, що рішення практичних проблем управління розвитком міста пов'язано з пошуком і підготовкою відповідних інструментів. Для цього необхідно пройти весь шлях від проблемного аналізу і пошуку шляхів рішення виявлених проблем до формування технологій управління розвитком [4]. Мета управління соціально-економічним розвитком міста – це створення сприятливих умов життєдіяльності населення, необхідних для переходу від кризи до стійкого поліпшення якості життя, відповідної вимогам нового тисячоліття. Відповідно до мети визначають основні пріоритети в управлінні, а саме: прискорений розвиток виробництва, науки, освіти, охорони здоров'я; активізація власного науково-технічного, фінансового, творчого потенціалу міста (за умови підвищення ефективності використання всіх інших можливих джерел); переважне інвестування розвитку «людського капіталу; активізація творчого потенціалу кожного працівника як джерела підвищення ефективності, особливо працівників, які займаються науково-технологічною, інформаційною, організаційно-управлінською, фінансовою діяльністю; і нарешті збереження і поліпшення навколишнього середовища, що є особливо важливою проблемою для майбутніх поколінь.

1. Конституція України. Основний Закон України // Відомості ВР. – 1996. – №30. – С.141.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості ВР. – 1997, – № 24. – С.170.
3. Кравченко В.В., Пітнік М.В. Муніципальне право України. – К.: Атака-Н, 2003. – 370 с.
4. Ресин В.И., Дарховский Б.С., Попков Ю.С. Вероятностные технологии в управлении развитием города. – К.: Эдиториал УРСС, 2004. – 352 с.
5. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации: Пер. с англ. – М., 1999. – 233 с.

*Отримано 28.08.2006*

УДК 658.589.011.46 : 621

І.І.ПОСТІЛ

*Кременчуцький державний політехнічний університет*

## **ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ**

Пропонуються методи для оцінки ефективності технологічних інновацій з викори-